

gender a věda

newsletter

LEDEN 2018

OBSAH

- Nakopněte kariéru s mentoringem!
- LERU bojuje proti předsudkům
- Gender a věda: o čem se píše
- Aktuality
  - Mezinárodní den žen a dívek ve vědě je tu!
  - Akční plán rozvoje lidských zdrojů a genderové rovnosti VaV
  - I, Scientist: konference o genderu, kariéře a síťování
  - Veřejná konzultace financování evropského výzkumu

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

v lednovém vydání našeho měsíčníku vám přinášíme informace o nejnovějším vývoji v oblasti genderové rovnosti ve vědě v zahraničí i u nás. Pokusíme se vás zlákat k zapojení do našeho mentoringového programu pro začínající vědkyně a vědce nebo k příspěví do letošní kampaně, kterou oslavíme Mezinárodní den žen a dívek ve vědě a inovacích.

Marcela Linková vás bude informovat o nové zprávě Ligy evropských výzkumných univerzit, jež se věnuje implicitním genderovým předsudkům, které spolu s dalšími bariérami znesnadňují profesní rozvoj a uplatnění vědkyň. V nové sekci Gender, věda, zajímavosti vás stručně seznámíme s výzkumy, zprávami a kauzami, které prošly médii (zejména) v lednu tohoto roku. Pozveme vás také na berlínskou konferenci o genderu, kariéře a síťování a připomeneme vám možnost zúčastnit se veřejné konzultace k evropskému financování výzkumu a vývoje.

Příjemné čtení za NKC – gender a věda přeje

Hana Tenglerová

LEDEN 2018

NAKOPNĚTE KARIÉRU S MENTORINGEM!

Kateřina Cidlinská

Kateřina Falk
& Jana Roithová

Jako každý rok touto dobou zveme začínající vědkyně a vědce v doktorské a postdoktorské fázi k účasti v dalším ročníku našeho mentoringového programu. Tentokrát bychom se však rády pochlubily shrnutím celého jeho dosavadního průběhu a seznámily vás s novinkami nového ročníku, který budeme realizovat jako součástí nového grantového projektu.

Za tři roky fungování programu jej absolvovalo již 164 začínajících vědkyň a vědců (126 žen a 38 mužů) ze všech vědních oblastí z 12 univerzitních a výzkumných institucí po celé ČR. Většina z nich hodnotila zapojení do programu jako přínosné pro jejich další profesní rozvoj. Více se o přínosech programu pro mentees můžete dozvědět i v knize rozhovorů [Mentoring: co v příručkách nenajdete](#), kterou jsme vydaly na konci roku 2017, a rovněž na plátových výstavách za jednotlivé ročníky.

Naši mentees doposud spolupracovali především s českými mentory, osm z nich však mělo mentorky a mentory ze zahraničí. Tento trend budeme v novém ročníku programu dále podporovat. Nahrává nám k tomu i skutečnost, že se nám podařilo získat předsednictví v evropské síti mentoringových programů ve vědě eument-net, která v tuto chvíli čítá 27 programů z šesti evropských zemí. Otevřela se nám tím možnost posílit spolupráci mezi členskými programy sítě, a rozšířit tak okruh zahraničních institucí, v nichž mají mentoringové programy dlouhodobou tradici, a lze proto předpokládat, že jejich zaměstnanci budou vstřícní k žádostem českých mentees o mentoring. Za tímto účelem jsme přeložily do angličtiny [příručku](#) našeho programu, jeho [webové stránky](#) a [jednu z plakátových výstav](#), která představuje některé naše mentees, mentorky a mentory.

Kateřina Falk
& Dana Léw

Hana Horáková
& Iveta Ptáčníková

Ve čtvrtém ročníku programu budou již tradičně probíhat kurzy profesního a osobního rozvoje, jejichž tematické zaměření vychází z poptávky našich mentees. Za uplynulé tři roky jich v Praze a Brně proběhlo 37 a tematický záběr byl opravdu široký: V roce 2018 nabídneme mimo jiné velmi poptávané kurzy zaměřené na možnosti začínajících vědců získat finanční prostředky na vlastní výzkum.

Kromě tradiční náplně mentoringového programu proběhnou v jeho koncepci změny na základě analýzy prováděné v průběhu celého předchozího grantového projektu. Analýza vedla k identifikaci odlišných potřeb mentees z oblasti přírodních a technických věd na straně jedné a sociálních a humanitních věd na straně druhé. Pro první skupinu bude proto rozšířena nabídka aktivit, v jejichž rámci se mohou setkat s úspěšnými vědkyněmi střední generace, které zároveň nerezignovaly na rodinný život a mají malé děti. Pro druhou skupinu budou posíleny aktivity, během nichž se mohou setkávat s ostatními mentees, poskytovat si podporu při psaní dizertací a rozšiřovat důležité kontakty, které mohou vést k zapojení do výzkumných projektů mimo jejich domácí instituci a k získání pracovních míst v akademické sféře.

Nový ročník programu poběží od začátku března do konce roku 2018. Registrovat se můžete do 20. 2. 2018 zde: <http://genderaveda.cz/mentoring/>, kde také najdete další informace o programu. V případě jakýchkoli dotazů se neváhejte obrátit na vedoucí programu Kateřinu Cidlinskou na e-mailu katerina.cidlinska@soc.cas.cz nebo telefonu 210 310 322.

LIGA EVROPSKÝCH UNIVERZIT BOJUJE PROTI PŘEDSUDKŮM

Marcela Linková

Liga evropských výzkumných univerzit (LERU) sdružuje 23 předních evropských univerzit z 12 zemí. Česká republika v ní zastoupení nemá. A je to škoda. LERU má totiž vysoce podnětnou genderovou skupinu, vydává doporučení ke klíčovým genderovým tématům ve výzkumu, a to na základě plného konsensu svých členských organizací. I proto mají její dokumenty a doporučení takovou sílu: jde o vyjádření nejprestižnějších evropských univerzit, a to často na témata, jimiž se naše instituce zatím příliš nezabývají.

Poslední z vydaných dokumentů se týká implicitních předsudků v akademickém prostředí, tj. předsudků, které si vytváříme o ženách a mužích ve společnosti. Jsou to ale právě předsudky, které si spojujeme se ženami, které jsou ve vědě značně hendikepující.

Prvním z těchto hlavních předsudků je, že se ženy nehodí na vedoucí pozice, protože nemají tak silné lokty, případně proto, že jsou empatické a nezvládnou by tlak spojený s vedoucí pozicí. Druhý se týká obecného spojování mužů s racionalitou a logickým myšlením, ženy si naopak spojujeme s emocionalitou a logiku u nich nepředpokládáme. Třetí předsudek se pojí s mateřstvím a vede k tomu, že se na vědkyně-matky paušálně pohlíží jako na osoby, které se už nikdy nebudou schopny plně soustředit na vědu. Tyto tři hlavní předsudky způsobují, že se na ženy při jejich posuzování při náborech, profesním postupu, přiznávání platů nebo jmenování do nejvyšších pozic nikdy nedíváme stejně jako na muže. To často dále vede ke zpochybnění jejich samostatnosti, vědeckého výkonu, schopnosti vést nebo časové dostupnosti, což se následně odráží v jejich profesním růstu, úspěšnosti při žádostech o granty (která je v celé Evropě u žen nižší než úspěšnost mužů), a v platu.

A co tedy konkrétně nová zpráva doporučuje? Soustřeďuje se na tři klíčové oblasti. Tou první jsou lidé ve vedení a jejich odpovědnost za vytváření prostředí, které nebude předsudečné. Krátce, vedení má odpovědnost za to, že hodnotící systémy při přijímání, profesním postupu a habilitačních a profesorských řízeních nebudou zatíženy předsudky proti ženám. Druhou oblastí je potřeba řešit toto téma na institucionální úrovni prostřednictvím systematických kroků. A za třetí, aby se věci měnily, je potřeba situaci monitorovat a vyhodnocovat.

Ve svém vystoupení jsem zdůraznila právě tento bod. Často se totiž zdá, že gender je všude a pořád, což v některých lidech vzbuzuje určitou „únavu z genderu“. Problém ale dlouhodobě je, že sice na papíře je gender skloňován všemi pády, často právě ale chybí vyhodnocování přijatých vizí, opatření a kroků. Bez toho pak ale nemáme žádnou oporu v otázce, proč se situace nezlepšuje nebo kdo je za to odpovědný.

Kromě monitoringu a odpovědnosti vedoucích představitelů za řešení situace se pak další doporučení týkají tréninků na odbourávání genderových předsudků, maximální transparentnosti při náborech a udílení grantů, pozornosti k rozdílům v tom, jak o ženách a mužích referují doporučující dopisy, nebo

v tom, kdo se nachází v hůře placených a nejistějších pozicích a kdo v lépe placených, dlouhodobých pozicích nebo těch s definitivou.

Důležité je, že se tématu genderových předsudků věnuje i Evropská výzkumná rada (ERC), která projekty hodnotí čistě na základě jejich vědecké kvality. U vědomí existence předsudků zavedlo ERC briefing hodnotitelů. Sám její předseda Jean-Pierre Bourguignon ve svém vystoupení uvedl, že se během hodnocení setkávají s velice nevhodnými poznámkami vůči ženám, a ocenil, že předseda hodnotícího panelu dle jeho zkušenosti v takovém případě vždy rychle zakročí. Dále zmínil, že pro ERC je také důležité brát v potaz profesní přestávky a publikační výkyvy v souvislosti s rodičovskými povinnostmi. Zajímavé jsou z jeho pohledu živé vědy; jak uvedl, v biovědách jsou nejostřejšími kritičkami uchazečky ženy-hodnotitelky, což by si podle jeho názoru samo o sobě zasloužilo studii.

V Příloze zprávy naleznete konkrétní opatření, která byla v boji proti implicitním genderovým předsudkům zavedena např. na KU Leuven, na Curyšské univerzitě, ve švédském Lundu, na Trinity College v Dublinu nebo Imperial College v Londýně.

Zpráva byla představena v Bruselu 18. 1. 2018 a kromě jejích autorek, prof. Jadranky Gvozdanovic z University v Heidelbergu a Katrien Maes z LERU, vystoupil na akci již zmíněný předseda ERC prof. Jean-Pierre Bourguignon, Viviane Willis-Mazzich, vedoucí sektoru Gender v DG RTG, a Marcela Linková, předsedkyně Stálé pracovní skupiny výboru ERAC pro gender ve vědě a inovacích.

Celý dokument je ke stažení zde: <https://www.leru.org/files/implicit-bias-in-academia-full-paper.pdf>

Genderová skupina a její zprávy jsou dostupné zde: <https://www.leru.org/leru-groups/gender>

GENDER A VĚDA: O ČEM SE PÍŠE

Hana Tenglerová

V nové rubrice newsletteru vám přinášíme výběr toho, o čem se v zahraničí v souvislosti s genderovou rovností ve vědě a dalšími blízkými tématy píše a diskutuje.

Pohlaví a gender osoby provádějící výzkum může ovlivnit výsledky

Zjištění, které bylo publikováno v roce 2014 a týkalo se testování prostředků proti bolesti na myších a krysách, znovu, a s připojením dalších příkladů, zkoumal Colin Chapman z Univerzity v Uppsale. Došel k podobnému zjištění. InSTITUTE výzkumu a vývoje (např. grantové agentury či odborné časopisy), stejně jako výzkumníci a výzkumnice zatím na toto zjištění příliš nereagovali. InSTITUTE pozvolna zavádějí evidenci pohlaví testovaných jedinců ve výzkumných souborech, pohlaví výzkumnice a výzkumníků však

zatím nevidují. Podrobnosti na webu americké [Národní rozhlasové stanice](#).

Diskriminace ve vědě je obzvláště častá

To hlásí titulky článku na serveru Scientific American. Vychází z nově publikované zprávy Pew Research Center, která srovnávala míru diskriminace osob, jakou pociťovaly v různých zaměstnáních. Podle zprávy 50 % vědkyň (resp. žen pracujících v tzv. STEM oborech) vypovědělo, že se setkalo s diskriminací (stejný pocit mělo 19 % vědců). V ostatních povoláních zažilo dle svého vyjádření diskriminaci 41 % žen. Podrobnosti [zde](#).

Ženy ve výzkumu častěji zohledňují gender a pohlaví

Analýza 1,5 milionu článků z oboru lékařství poukazuje na souvislost mezi genderem autora/autorky a pozorností, která je v článku věnovaná analýze pohlaví a genderu. Podrobnosti [zde](#).

Oxford zvýšil časový limit zkoušek z matematiky a počítačové vědy

Výsledkem prodloužení času při testech z matematiky a počítačových věd na Oxfordské univerzitě je zlepšení známek studujících na bakalářské úrovni, včetně u dívek. Podle univerzity se tak snížil tlak na rychlost a celkový stres při zkouškách. Univerzita v této souvislosti uvedla, že testuje schopnost řešit úlohy, ne rychlost, a slibuje si, že opatření do budoucna pomůže snížit genderové rozdíly v zastoupení dívek a chlapců ve studiu těchto oborů. Podrobnosti [zde](#).

Nové metriky pro hodnocení integrace analýzy genderu a pohlaví v lékařských výzkumech

Autorský tým z torontské Women's College Hospital vyvinul a otestoval třístupňovou metodu hodnocení návrhů výzkumných projektů klinického výzkumu. Detaily na portálu [PLOSone](#).

Špatná diagnostika, nepochopení. Řada žen s autismem se nedostane k potřebné péči.

Autismus je dle současných znalostí přítomný až třikrát častěji u mužů než u žen. Výzkum se v minulosti zaměřil spíše na muže, o případných rozdílech mezi projevy nemoci u obou pohlaví se dodnes ví velmi málo. Z toho, co je známé, vyplývá, že projevy autismu u dívek jsou méně nápadné a víc sociálně přijatelné než u chlapců. Možná i proto je u dívek autismus diagnostikován v průměru o dva roky později než u chlapců. Dívky s autismem mají vysoký výskyt depresí a úzkostných poruch, nová data indikují také překryv s nemocemi příjmu potravy. Ani při správné diagnóze pro ně ovšem nemusí být terapie doporučovaná mužům vyhovující. Podrobnosti [zde](#).

WEF: Technologie nahradí především povolání vykonávaná ženami.

Podle zprávy Světového ekonomického fóra bude 57 % pracovních pozic, které do roku 2026 zaniknou z důvodu technologizace, patřit ženám. Zpráva předvídá, že v důsledku toho dojde ke zhoršení dosud dosaženého pokroku v oblasti genderové rovnosti. Celkový vývoj nicméně prý tak negativně zase nevypadá. Podrobnosti na serveru britského [Guardianu](#).

OECD k postavení žen ve vědě a technologiích

Podle nových statistických údajů zveřejněných v analýze Science, Technology and Industry Scoreboard 2017 genderové rozdíly přetrvávají. Nejpozitivnější vývoj najdeme např. v oblasti informačních technologií v rozvojových zemích. Indie se blíží ke smazání rozdílu u absolventů ICT oborů, následuje ji Indonésie. Lotyšsko dosáhlo vyrovnaného zastoupení žen a mužů mezi vědeckými pracovníky. Další informace na [webu OECD](#).

Ohrožení akademické svobody? Kauza Univerzity Lund

Autorka blogového příspěvku Linda Åhäll popisuje, jak se malé skupince osob podařilo zneužít feministickou autoritu a queer teoretičku Judith Butler pro antifeministické účely. Katedra politických věd na Univerzitě Lund přijala opatření, které doporučuje, aby poměr žen a mužů v seznamu doporučené literatury pro studium byl 40:60. Jedna žádost o změnu doporučené literatury k předmětu byla zamítnuta s několika výtkami, včetně toho, že žádost byla podána po termínu. Další bylo i vypuštění autorek a seznam také nevyhovoval již schválenému sylabu předmětu. Rada programu proto doporučila vrátit do seznamu zpět některé autorky, např. zmíněnou Judith Butler. Odmítnutý akademik pak rozpoutal mediální štvanci proti katedře i feminismu jako takovému. Podrobnosti o kauze [zde](#).

Mezinárodní den žen a dívek ve vědě je tu!

Loni jsme vzpomínaly na (naše oblíbené) vědkyně, vysokoškolské pedagožky a myslitelky, na ženy, které nás inspirovaly. Letos nás budou zajímat vynálezy a inovace. Představíme vám vynálezy a inovace, jejichž autorkami jsou ženy. Od vás uvítáme **nápady na to, jaké vynálezy a inovace v dějinách zásadně přispěly ke zlepšení života žen nebo jaké zlepšovány by ženám prospěly a zatím chybí.**

#inovaceprozeny

Jak na to?

Mezi 1. a 11. únorem natočte krátké video a nasdílejte jej nebo napište post na facebookovou stránku [Inovace pro ženy](#). Odpovězte na výše položenou otázku, svoji volbu stručně zdůvodněte a použijte hashtag #inovaceprozeny. Podrobnosti na našem [webu](#).

Akční plán rozvoje lidských zdrojů a genderové rovnosti ve VaV

MŠMT přijalo dokument, který pokrývá tématické oblasti, jako je genderová segregace vzdělávacích drah, pracovní podmínky a prostředí výzkumných organizací, profesní dráhy doktorandek a doktorandů, mobilita a lidské zdroje jako součást hodnocení výzkumných institucí. [Dokument je na stránkách MŠMT.](#)

I, Scientist: pozvánka na konferenci

26. - 28. května 2018 se v Berlíně uskuteční konference o genderu, profesní dráze a síťování. Muži vítáni. Včasná registrace se slevou končí 31. března 2018. Podrobnosti na [webu akce](#).

Veřejná konzultace k evropskému financování výzkumu a vývoje

Do 8. března 2018 mají občané a občanky členských zemí EU možnost vyjádřit se mimo jiné k financování VaV na úrovni Evropské unie. Cílem konzultace je zjistit postoje veřejnosti, které budou zohledněny při vzniku nového rámcového programu. Podrobnosti na [webu Evropské komise](#).

NEWSLETTER LEDEN 2018

Měsíčník newsletter vydává Národní kontaktní centrum – gender a věda Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.

ISSN 1801–7339.

Newsletter vychází s podporou grantu Inter-excellence LT117013 a podporou RVO 68378025_Rozvoj výzkumné organizace_ SOÚ AV ČR.

Adresa redakce: Jilská 1, Praha 1 110 00

Redakce: Hana Tenglerová, Kateřina Cidlinská, Nina Fárová, Martina Fucimanová, Marcela Linková, Alena Ortenová, Naďa Straková

Příspěvky a reakce můžete zasílat na newsNKC@soc.cas.cz.

K odběru newsletteru se lze přihlásit na webových stránkách www.genderaveda.cz

Sledovat nás můžete také na sociálních sítích:

